

RIQUESA ONOMÀSTICA EN UN INVENTARI DE 1832

Anna-Maria CORREDOR PLAJA

Els inventaris es redactaven, generalment, quan hom volia donar constància dels béns que es rebien com a conseqüència d'una herència. En un manual de 1832, del notari de Pals Juan Puig y Planas, n'hi ha un que conté una extraordinària riquesa toponímica i zoonímica. Es tracta de l'inventari dels béns de Jaume Busquets, pagès propietari de la vila de Pals, realitzat amb motiu de la presa de possessió d'aquests per part de la seva vídua, "Doña" Paula Busquets y Font, la qual autoritza el seu germà Salvi Font i Ribas "hacendado de Foxà" perquè ho faci en nom seu.

Jaume Busquets tenia diverses propietats, i per prendre'n possessió calia, en primer lloc, traslladar-s'hi. Així, en l'inventari hi consten els topònims següents:

- *Lo mas Candell* (anomenat també *lo mas Busquets*): casa habitada per Pere Jofre y Berganell, carreter, situada a Pals. El cognom Candell es troba registrat a Pals el 1627; el mas Candell apareix el 1664.

- *El mas Abril del bosch*: n'era masover Anton Frigola. El cognom Abril es troba registrat a Pals el 1578; el 1605 apareix el mansi Abril del Boscho. Aquest nom de casa encara és vigent avui però sense el determinant (el mas Abril).

- *El molí de Busquets* (dit també *molí primer de Busquets*): no s'especifica si es tractava d'un molí fariner; Busquets en tenia com a mínim 2 de fariners.

- *La horta de Busquets*.

- *Lo Pinell*: Busquets havia comprat aquesta propietat, situada "en la varonia de la vila de Torroella de Montgri", a D. Narcís de Carles, "hacendat" d'aquesta vila.

- *El mas Riera*: es troba a Fontclara, "batllia del castell de Palauçator", i és habitat per Anna-Maria Tauler, vídua de Valentí Tauler, masover.

- *Lo mas Vinyers* "vulgarment conegut per *lo mas Peixet*": el 1602 es troba documentat un "loco vocato vinyes". Actualment, existeix encara el topònim "Els Vinyers" i el nom de casa "Cal Peixet".

- *La casa principal de Busquets*: a Pals, "en la plassa publica".

- *La casa Nana*: "situada dins los murs de dita present vila", fou adquirida per Rosa Busquets y Riera, àvia del propietari.

- *La Pallissa*: edificada per Busquets, era una casa també situada a la plaça pública.
- *La casa Falgarona*; contigua a *la Pallissa*.
- *Lo Quintar del mas Candell* (on hi havia un trull de desfer olives).
- *La Closa dels arbres*: es tractava de dues peces de terra que Busquets havia comprat, una a D. Ramon de Cabrera, "hacendat" de La Bisbal, i l'altra, a Carlos Roig de Regencós.
- *La Barraca de Puig Colomer*: "situada en lo terme del lloch de Sant Julià de Buada de la expressada batllia del castell de Palauçator". Busquets tenia aquesta propietat arrendada a D. Ramon Pouplana de Camos, capità retirat dels reials exèrcits i "hacendat" residint a La Bisbal.

A més dels topònims esmentats, hi ha en el document una altra aportació onomàstica important: es tracta de 42 zoònims, que corresponen a caps de bestiar (mules, bous, eugues, cavalls i poltres) que Busquets tenia a la *Barraca de Puig Colomer* i a *lo Pinell*. Els zoònims relacionats amb la primera propietat consten amb l'edat de l'animal i el seu valor en "doblas"; els de la segona figuren amb l'edat i el color del pèl: aquesta última informació és important per entendre, de vegades, el perquè d'una nominació. Alguns dels noms són de significat entenedor; no obstant això, com que en desconeixem la motivació, es fa difícil de fer-ne una classificació que no sigui purament lingüística. Altres treballs que s'han publicat sobre aquest tema (vegeu bibliografia) demostren la importància que té el fet de conèixer el valor semàntic que els propietaris han donat al nom de cadascun dels animals; la consulta d'aquests treballs permet també de constatar que una gran part dels zoònims arrellegats es repeteixen en diferents contrades, cosa lògica si es té en compte que per identificar els animals es recorre, generalment, al color, a les peculiaritats físiques o als trets de comportament, elements que són sovint expressats amb noms d'altres animals. A continuació, els citaré respectant l'ordre en què apareixen en el document estudiat; pertanyen a la *Barraca de Puig Colomer* els zoònims següents:

Roja (dues vegades), *Pelegrina*, *Llabret*, *Buscay*, *Miquelet*, *Pardal*, *Cabrit*, *Rondis*, *Mureu* (dues vegades), *Carbó*, *Rabassa*, *Marxan*, *Aixurit*, *Bermell*, *Estudiant*, *Triquet* (dues vegades), *Castany*, *Rodon*, *Mascart*, *Rancheru*, *Falcó*, *Colom*, *Trompet*, *Quisset*, *Sargento*, *Esquirol*.

Els següents zoònims pertanyen a *lo Pinell*: *Mona*, *Camallarch*, *Roganta*, *Peu blanch*, *Mustalet*, *Canari*, *Roget*, *Virus*, *Capitana*, *Manuda*, *Canera*, *Estalada*, *Musteleta*, *Ranich*, *Riandana*, *Buscuret*.

Una possible classificació atenent al seu significat lingüístic podria ser la següent:

1. Noms que fan referència a l'aspecte físic (color del pèl o d'alguna part del cos, dimensions, aparença...): *Aixurit*, *Bermell*, *Camallarch*, *Carbó*, *Castany*, *Colom*, *Esquirol*, *Estalada*, *Manuda*, *Mascart* (mascarat?), *Mureu*, *Mustalet* (de "mostella"), *Musteleta* (idem), *Peu blanch*, *Ranchera*, *Roja* (en un cas, correspon a una mula de pèl castany, però en un altre, a una euga negra), *Roget* (també de pèl negre), *Rodon*.

2. Noms que fan referència a la manera de ser (nerviós, àgil, indòcil, saltador...): *Buscaret, Cabrit, Canari, Canera, Capitana, Falcó, Llabret, Mona, Pardal, Quisset, Sargento*.
3. Altres: *Buscay* (de “buscall”?), *Estudiant, Marxan, Miquelet, Pelegrina, Rabassa* (potser per destacar les dimensions del cos o la seva força), *Ranich, Riandana, Roganta, Rondis, Triquet* (actualment, és un nom de casa, “cal Triquet”), *Trompet* (idem, “cal Trompet”), *Virus*.

És ben sabut que en Onomàstica no n’hi ha prou amb estudiar lingüísticament els noms, sinó que cal interpretar-los tenint em compte el context de la seva creació: cada nom només pot ser ben entès si en coneixem el perquè. I això és tan vàlid per als topònims com per als zoònims. Els zoònims esmentats ens demostren que l’anàlisi del significat lingüístic ha de completar-se, efectivament, amb un estudi de les motivacions diverses que els van generar. En aquest document, evidentment, això no és possible. Res no ens assegura doncs, tot i que és molt probable que així sigui, que *Carbó, Colom, Esquirol o Mascart* són noms que responen al color del pèl d’un animal, com també és curiós constatar que *Roja* és el nom d’una euga de pèl negre i *Roget*, el d’un cavall de pèl també negre: si el document no hagués aportat aquesta informació, de ben segur que *Roja* i *Roget* haurien estat entesos com dos noms designant animals de color rogenc. Alguna circumstància especial degué provocar aquests noms, i d’altres, però la lingüística aquí no hi arriba i, malauradament, en aquest cas concret, l’enquesta oral, tampoc.

BIBLIOGRAFIA

- Alcover, A.M.; Moll, Fr. de B. (1968): *Diccionari català-valencià-balear*. Ed. Moll. Palma de Mallorca.
- Biosca Postius, M. (1991): “Noms de casa, renoms i zoònims en l’obra de Jesús Moncada”, *Butlletí de la Societat d’Onomàstica*, nº XLIII (pp. 269-277).
- Bosch i Amadó, J. (1988): “Noms de vaques, bous i gossos d’atura a la Cerdanya”, *Butlletí de la Societat d’Onomàstica*, nº XXXIII (pp. 42-46).
- Puig y Planas, J.: *Manual de 1832*. Fons Notarial de Pals, llibre nº 14. Arxiu Històric de Girona.
- Ripollès de la Fragua, R. (1988): “Comparació zoonímica de Les Borges Blanques”, *Butlletí de la Societat d’Onomàstica*, nº XXXIII, (pp. 47-50).
- Anònim (1988): “Noms d’animals a Ur”, *Butlletí de la Societat d’Onomàstica*, nº XXXIII, (p. 50).